

HERALD PEDAGOGIKI. NAUKA I PRAKTYKA

ISSN: 2450-8160

Педагогічна взаємодія між викладачем та студентами

Гладких Г.В.

*викладач-стажист кафедри іноземних мов
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного*

Анотація. У статті здійснюється аналіз важливості педагогічної взаємодії у навчальному процесі вищої школи. Наголошується, що основним компонентом педагогічної взаємодії є педагогічне спілкування. Аналізуються фактори якісного педагогічного спілкування, причини конфліктів між викладачами та студентами та способи їх уникнення.

Ключові слова: педагогічна взаємодія, педагогічне спілкування, вища школа, студенти

Keywords: pedagogical interaction, pedagogical communication, higher education, students

Професіоналізм сучасного фахівця визначається сукупністю професійних та загальних компетентностей, залежить від вміння конструктивно взаємодіяти із оточуючим середовищем, виконувати поставлені перед ним професійні завдання, постійно вдосконалювати свої знання та навички. Тільки у цьому випадку фахівець буде конкурентоспроможним на ринку праці та затребуваний на своїй роботі.

Значну частину компетентностей майбутній фахівець отримує у закладі вищої освіти під час взаємодії з викладачами та студентами у процесі опанування різними навчальними дисциплінами. Під поняттям «Педагогічна взаємодія» розуміється система впливів між викладачем та студентами у межах спільної діяльності на основі загальних цілей у процесі професійної освіти [2, с. 175].

На думку науковців, одна із головних функцій викладача/вчителя полягає у створенні відповідних умов для студентів/учнів, їх навчальної діяльності, самороз-

витку та самоорганізації тощо. Викладачі повинні допомагати здобувачам освіти стати активними учасниками навчального процесу та забезпечити суб'єкт-суб'єктний характер педагогічної взаємодії [7, с. 124]. Водночас, повинна бути забезпечена взаємоповага один до одного, що дозволить отримати конструктивну взаємодію між учасниками навчального процесу [2, с. 176]. На аспект спільної та погодженої роботи у процесі взаємодії між викладачами та студентами також звертають увагу Н. Старовойтенко, О. Лещинський [9, с. 141] та інші вчені.

Важливою складовою педагогічної взаємодії є педагогічне спілкування, що в умовах орієнтації навчально-виховного процесу на особистість здобувача освіти та пануючими гуманістичними тенденціями в освіті є доволі актуальним педагогічним явищем.

Під поняттям «Педагогічне спілкування» розуміється соціально-педагогічне явище, що передбачає соціально-психологічну

взаємодію між вчителем та учнем (викладачем та студентом), під час якої створюються оптимальні умови для спільної діяльності [8, с. 126]; професійне спілкування здобувача освіти з викладачем під час аудиторної або позааудиторної роботи з метою встановлення сприятливого психологічного клімату та оптимізації навчально-виховного процесу. Цю категорію можна розглядати як важливу сферу морально-духовного вдосконалення особистості [9, с. 141], оскільки у процесі спілкування здійснюється обмін думками, досвідом, формуються ціннісні орієнтації майбутнього фахівця.

Спілкування між викладачем та студентами вважається одним із основних видів діяльності, під час якої відбувається формування комунікативної компетентності як здатності встановлювати та підтримувати необхідні контакти з іншими людьми на високому рівні [4, с. 71]. Як цілеспрямований процес комунікації, педагогічне спілкування має свою структуру, що складається зі змісту (інформація, яка передається від джерела до споживача), мети (задоволення різних, небіологічних, потреб та підвищення рівня міжособистісних стосунків) та засобів спілкування (різноманітні компоненти, які забезпечують обмін інформацією) [6, с. 222].

Педагогічне спілкування характеризується певними педагогічними функціями, процесом обміну між суб'єктами інформацією, емоційними впливами та встановленням між ними взаєморозуміння [7, с. 127]. Під час спілкування викладача зі студентами він знаходиться, на думку О. Баніта, одночасно у декількох рівнях спостереження та поведінки: безпосередня взаємодія зі співрозмовником із контролем її професійної відповідності, зосередженість на меті та оцінка доцільності її зміни. На думку автора, педагогічне спілкування допомагає викладачу вирішити власні навчальні або виховні завдання, які були поставлені та організовані ним самим [1, с. 80].

Педагогічна взаємодія та її якість залежить від декількох факторів, а саме:

1. Стилю керівництва (автократичний, авторитарний, демократичний, стиль ігнорування, конформний та непослідовний стилі);

2. Моделі поведінки викладача у спілкуванні зі студентами на заняттях (диктаторська, неконтактна моделі, модель диференційованої уваги, гіперрефлексна та гіперрефлексна моделі, модель негнучкого реагування, авторитарна модель, модель активної взаємодії) [2, с. 177].

М. Заброцький у своєму дослідженні зосереджує увагу на діалогічній взаємодії вчителя з учнями, що характеризується орієнтацією вчителя на співробітництво з учнями, повагою до особистості учнів та їх думок, довірою до учнівської самостійності тощо [5, с. 84].

Найбільш ефективними, на нашу думку, є демократичний стиль керівництва у поєднанні з використанням моделі активної взаємодії, коли викладач прислуховується до думок студентів, радиться з ними за окремими питаннями, заохочує ініціативу, відповідно реагує на психологічний клімат у колективі.

3. Стилю педагогічного спілкування (відкритий, доміантний, дружлюбний; закритий, доміантний, дружлюбний; закритий, доміантний, недружлюбний; відкритий, пасивний, дружлюбний; відкритий, пасивний, недружлюбний; закритий, пасивний, недружлюбний; закритий, пасивний, дружлюбний; відкритий, доміантний, недружлюбний стиль) [3, с. 31.]

4. Стійкої мотивації студентів на опанування новими знаннями та формування професійних навичок. Без мотивації, без бажання вчитися викладач не зможе ефективно передати свій досвід студентам та сформувати у них професійні компетентності;

У процесі педагогічної взаємодії між викладачами та студентами можуть виникати конфліктні ситуації, що пояснюється різними причинами:

- неадекватна оцінка знань студентів з боку викладача [2, с. 177];
- неможливість викладача встановити контакт з аудиторією під час лекційних, семінарських занять;
- мовні труднощі викладача у спілкуванні зі студентами;
- нерозуміння внутрішніх психологічних особливостей здобувачів вищої освіти [9, с. 141];

До способів та прийомів, які унеможливають конфлікти або надають змогу їх швидко вирішити, можна віднести:

- вміння прогнозувати можливі конфліктні ситуації [10, с. 203];
- здатність ставитися до студента як до особистості із розвинутою самосвідомістю;
- адекватно реагувати на виниклі проблемні ситуації [2, с. 177];
- мати відчуття гумору, володіти невербальними методами спілкування;
- бути охайним, вміти слухати та прислуховуватися до висловлювань студентів [9, с. 143];
- вміти розуміти співрозмовника, бачити його бажання;
- повинна бути наявність міжособистісного зворотнього зв'язку [7, с. 125].

Отже, педагогічна взаємодія викладача та студентів є запорукою успішного опанування навчальним матеріалом, формування професійних та загальних компетентностей. Основним компонентом педагогічної взаємодії є педагогічне спілкування, що передбачає обмін інформацією на конструктивних засадах взаємоповаги, мотивації студентів на отримання знань та педагогічної майстерності викладача.

Література

- Баніт О. Інноваційні технології навчання співробітників у межах педагогічного вищого навчального закладу / О. Баніт // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. – 2013. – №4. – С. 78–83.
- Багрій Л. Викладач і студенти: взаємодія у процесі навчання / Л. Багрій // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. – 2016. – №2. – С. 174–182.

Галузак В. Класифікація стилів педагогічного спілкування / В. Галузак // Проблеми освіти. Наукового методичний збірник. – 2001. – №26. – С. 23–33.

Гладких Г.В. Напрями формування комунікативної компетентності студентів / Г.В. Гладких, С.В. Шаров // Інноваційна педагогіка. – 2019. 1(11). – С. 70–74.

Заброцький М.М. Педагогічна взаємодія: екологічний вимір / М.М. Заброцький // Актуальні проблеми психології. Екологічна психологія: Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України. – 2006. – Вип. 9. – Т.7. – С. 77–84.

Ковальчук З. Організація педагогічного спілкування як керованого процесу особистісного розвитку учня / З. Ковальчук // Науковий вісник. – 2011. – №2. – С. 220–228.

Матвієнко О. Педагогічне спілкування вчителя як складова професійної готовності до педагогічної взаємодії в навчально-виховному середовищі школи першого ступеня / О. Матвієнко // НПУ ім. М.П. Драгоманова. – 2011 р. – С. 123–130.

Психолого-педагогічні засади проектування інноваційних технологій викладання у вищій школі: Монографія / За заг. ред. В.П. Андрущенко, В.І. Лугового. – К.: «Педагогічна думка», 2011. – 260 с

Старовойтенко Н. До проблеми педагогічної комунікативної взаємодії зі студентами в умовах навчально-виховного процесу вищого навчального закладу / Н. Старовойтенко, О. Лещиський, Т. Рига // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». – 2014 р. – №27. – С. 141–144.

Шаров С.В. Дефінітивний аналіз і сутність соціальної компетентності / С.В. Шаров // Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. – Вип. 66. – 2019. – С. 200–203.